

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мігюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29. 03. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева Л.Г. Исследование речемыслительной креативности личности. – Автореф. дис.канд. психол. наук. – Ин-т психологии. – М., 1998. – 22 с.
2. Богуш А.М. Перспективні напрями розвитку дошкільного виховання в Україні // Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України „Наука і освіта”. – Одеса, 1997. – 88 с.
3. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Питер, 2000. – 589 с.
4. Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Гуманізація педагогічного процесу як умова творчого розвитку дітей / Професійна творчість в системі підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів. Зб. наук. пр./ За ред. І.А. Зязюн та інші. – Київ-Запоріжжя, 1997. – 136 с.
5. Професійна освіта. Словник/ Укл. С.І.Гончаренко та ін., за ред. Н.Г.Никало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.
6. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О.М.Степанов. – К.: „Академвидав”, 2006. – 424 с.

Резюме. В статті розглядається креативність як психологічна проблема, виділені основні ознаки креативності, акцентується увага на питаннях формування креативних здібностей учасників і професійного становлення і розвитку креативної особистості майбутнього педагога.

Summary. In the article creativity is considered as a psychological problem, the basic signs of creativity are selected, it is emphasized the questions of forming of creative capabilities studying and development of creative personality of a future teacher.

УДК: [159.922.73 + 159.922.8] „313”

В.І. БЕЗЛЮДНА, Л.П. ОСЬМАК

ДИНАМІЧНІ АСПЕКТИ ЖИТТЄВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ ОСОБИСТОСТІ У ПЕРІОД ПЕРЕХОДУ ВІД ПІДЛІТКОВОГО ДО РАНЬОГО ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Резюме. Стаття презентує результати вивчення динаміки параметрів життєвої перспективи на зламі двох вікових періодів, а саме підліткового і юнацького. Виявлені змістовні особливості життєвого цілепокладання особистості у ранньому юнацькому віці.

Ключові слова: життєва перспектива, життєві цілі, значущість життєвих подій.

Постановка проблеми. Зміна суспільних освітніх пріоритетів передбачає розробку інноваційних виховних технологій, орієнтованих на актуалізацію механізмів самотворення, конструювання людиною власного життя. Тому вивчення проблем життєтворчості особистості є актуальним як у соціальному контексті, так і у суто науковому.

Особливої значущості процеси формування життєвих перспектив набувають у підлітковому та юнацькому віці. Планування майбутнього стає ядром внутрішньої позиції, найбільш очевидним виявом особистісного рівня активності, афективним центром внутрішнього світу підлітка. Пусковим механізмом життєтворчих тенденцій стають потреби емансипації, прагнення досягти осмисленої ідентичності, об'єктивації “Я”, персоналізації (Н.І.Сарджвеладзе [6], А.В.Петровський [7]). Актуалізація процесу створення життєвої програми виявляється у становленні системи цільових установок і диспозицій, оволодінні власним “Я” як засобом досягнення життєвих цілей. Проекція власного “Я” у майбутнє є однією із вікових закономірностей особистісного становлення підлітка (Л.С.Виготський [2]). У юнацькому віці процеси життєтворчості набувають нового життєвого сенсу, насамперед, внаслідок співвідношення власного “Я” із світом професій. Незважаючи на багатоаспектність психологічних досліджень установок підлітків на майбутнє та планування життя старшокласниками, вивчення особливостей життєвої перспективи особистості на межі двох вікових періодів залишається недостатнім. Таке порівняльне дослідження дозволить розширити наукові знання стосовно вікових особливостей формування життєвих перспектив особистості та забезпечить розробку програм активізації особистісного зростання.

Мета дослідження полягала у з'ясуванні змістовних та динамічних особливостей життєвої перспективи особистості у період переходу від підліткового до раннього юнацького віку. Теоретичну основу дослідження склали положення про життєві цілі як компонент життєвої перспективи, про усвідомлення підлітками власного “Я” з позицій майбутнього (К.А.Абульханова-Славська [1], І.С.Булах [2], Л.С.Виготський [3], І.С.Кон [5]). У якості методичного інструментарію використовувалися методики: “Діагностика ціннісних орієнтацій” (авт. М.Рокіч), “Діагностика сенсожиттєвих орієнтацій (СЖО)” (авт.Д.О.Леонтьєв), “Психологічна автобіографія” (авт. О.Ю.Коржова), “Рівень співвідношення “цінності” та “доступності” у різних життєвих сферах” (авт. О.Б.Фанталова) [4]. Обсяг вибірки 50 осіб, з них 25 учнів 8-го (М = 14 р.) та 25 учнів 10-го класів (М = 16 р. 1.міс.).

Перейдемо до обговорення результатів дослідження. Вивчення ієрархії ціннісних орієнтацій дозволило з'ясувати домінуючі життєві цілі учнів та їх певні змістовні відмінності (див. табл. 1).

Табл. 1.

**Зіставлення рангових показників життєвих цілей респондентів
двох вікових груп**

Вікові групи	Ранги термінальних цінностей																	
	Активне життя	Життєва мудрість	Здоров'я	Цікава робота	Краса природи	Кохання	Матеріальне забезпечення	Вірні друзі	Визнання	Пізнання	Продуктивне життя	Розвиток	Розваги	Свобода	Щасливе сім. життя	Щастя інших	Творчість	Упевненість у собі
14 р.	9	15	2	10	18	5	1	4	12	14	17	13	8	3	6	11	16	7
16 р.	6	10	1	7	18	9	2	15	4	11	13	5	16	8	12	14	17	3

Домінуючими життєвими цілями чотирнадцятирічних восьмикласників є меркантильні установки, здоров'я, свобода, вірні друзі. У змісті вказаних цілей проявились вікові особливості життєвих орієнтацій підлітків, а саме прагнення до незалежності та спілкування у колі однолітків. Для шістнадцятирічних значущими виявились наступні цінності-цілі: здоров'я, забезпечене життя, впевненість у собі, суспільне визнання. Зіставлення позицій засвідчує, що найбільш однотайними представники обох вікових груп є у визнанні двох цінностей: здоров'я та забезпеченого життя. Якщо у першій стратегії фіксуються загальноновизнані позиції щодо здоров'я як основи життєдіяльності, успіху та благополуччя, то у другій - швидше знайшли відображення трансформаційні процеси ціннісних орієнтирів, що відбулися у свідомості українців у останні десятиріччя і є наслідком кризових соціально-економічних процесів.

Схожими виявились також позиції підлітків і юнаків щодо таких цінностей як краса природи та мистецтва, творча діяльність та пізнання. На нашу думку, низькі рангові місця, які вони отримали свідчать не стільки про їх ігнорування учнями, скільки про узагальненість та абстрактність їх сприйняття. Найбільша розбіжність у позиціях підлітків і юнаків простежується за сімома лініями: "вірні друзі" (d = 11), "розвиток" (d = 8), "розваги" (d = 8) "визнання" (d = 8), "щасливе сімейне життя" (d = 6), "свобода" (d = 5) та "життєва мудрість" (d = 5). При цьому найбільш яскравими позитивними змінами можна вважати динамічні процеси за факторами "розвитку" та "визнання". Увага юнаків зосереджується на процесах особистісного становлення, самоактуалізації за умови соціального прийняття і визнання. При цьому визнання виходить за межі спілкування з однолітками. Воно набирає більш глибинної соціальної сутності. Свідченням цього є досить суттєве зниження рангу такої цінності як "вірні друзі". Поряд з цим втрачає свою значущість цінність "розваги" та набирає іншого звучання фактор "свободи вчинків і дій". Період різкої конфронтації з дорослими у ранньому юнацькому віці завершується, прагнення до визнання стає більш зрілим, формуючи, відповідно, і більш досконалі шляхи його реалізації. Свобода не сприймається як самоціль, а швидше як наслідок та атрибут активного, продуктивного життя. Цікавим є факт певного зниження рангу цінності кохання та щасливого сімейного життя. На нашу думку, це зумовлено тим, що думки про батьківську сім'ю у ранньому юнацькому віці втрачають свою гостроту, а мрії про власну родину ще не набули відповідної чіткої презентації. Кохання у обох вікових групах займає середні рангові місця.

Попарне зіставлення респондентами обох вікових підгруп ціннісних орієнтацій за критеріями "значущості" і "доступності" показало, що у групі підлітків найбільша розбіжність спостерігається за лінією "матеріальне забезпечення", "упевненість у собі" та "свобода як незалежність у вчинках і діях". У більшій половині підлітків (58%) інтегральний показник відмінності засвідчує про наявність внутрішнього конфлікту різного ступеню вияву у зв'язку з незадоволенням життєвих цінностей внаслідок розбіжності між рівнем визнання цінності і доступністю її реалізації.

Аналіз результатів другої вікової підгрупи засвідчує, що різкі розбіжності у рангах цінностей і їх доступності, простежується рідше. Це свідчить про те, що юнаки здатні не лише більш зважено оцінювати життєві стратегії, але й відчувати більшу впевненість у їх реалізації. Як наслідок, у більшості з них внутрішній конфлікт відсутній, або ж незадоволеність життєвих цінностей має не високу ступінь вияву. У юнаків чіткіше простежується тенденція впевненості у собі, свободи від внутрішніх протиріч та сумнівів. Цінність свободи переважно узгоджена за рангом із її доступністю. Ця ситуація засвідчує, що як у системі особистісного сприйняття юнаків, так і у характері їх стосунків з оточуючими відбулися позитивні вікові зміни.

Таким чином, у період переходу від підліткового до раннього юнацького віку зафіксована динаміка у ієрархії термінальних цінностей. Простежується зростання суб'єктивної значущості тих аспектів, досягнення яких стає неможливим лише у вузькому колі друзів та передбачає спроби самореалізації у соціумі.

Певні зміни спостерігаються і у системі інструментальних цінностей (див табл.2).

Табл. 2.

Зіставлення рангових показників інструментальних цінностей респондентів двох вікових груп

Вікові групи	Ранги інструментальних цінностей																	
	Акуратність	Вихованість	Високі запити	Життєрадісність	Дисциплінованість	Незалежність	Непримиримість	Освіченість	Відповідальність	Раціоналізм	Самоконтроль	Відстоювання своєї думки	Тверда воля	Терпимість	Широка поглядів	Чесність	Ефективність у справах	Чуйність
14 років	8	3	15	1	18	2	17	7	13	14	16	9	11	12	10	4	6	5
16 років	17	1	15	13	16	5	18	2	6	12	17	8	10	9	14	3	11	4

Для підлітків засобами досягнення життєвих цілей слугують такі якості особистості, як життєрадісність, незалежність, вихованість, чесність, чуйність. Цінності, що отримали найвищі рангові позиції чітко відображають ставлення підлітків до життя та самореалізації. Стратегії безтурботності, оптимізму у поєднанні із прагненням до незалежності чітко ілюструють тенденції особистісного становлення у цей віковий період. Для юнаків домінуючими інструментальними цілями є вихованість, освіченість, чесність, чуйність, незалежність, тобто актуалізованими виявилися ті з них, які визначають більшою мірою соціальну презентацію старшокласника.

Найбільша розбіжність рангових місць спостерігається за такими інструментальними цінностями як життєрадісність ($d = 12$), акуратність ($d = 11$), відповідальність ($d = 7$), ефективність у справах ($d = 5$). Кореляційний аналіз ієрархії цінностей показав, що динаміка у системі інструментальних цінностей ($r_{14-16} = 0,27$) є більш вираженою, ніж зміна ієрархії термінальних цінностей ($r_{14-16} = 0,35$). Отже при переході від підліткового до юнацького віку більш помітною є переоцінка можливостей власного "Я", аніж зміна життєвих пріоритетів.

Актуалізація соціальної зорієнтованості юнаків чітко виявилася і у ході вивчення значущості для учнів життєвих подій (див. табл. 3).

Табл. 3

Показники значущості життєвих подій респондентів двох вікових груп

Вікові групи	Біологічні	Особистісно-психологічні	Зміни фізичного середовища	Зміни соціального середовища
14 років.	1,25	16,7	12,4	3,5
16 років	2,3	14,4	9,7	13,4
Значення t-критерію Стьюдента	0,29	0,21	0,41	2,5*

Примітка: - * - статистично значущі показники ($p = 0,05$)

Статистична оцінка кількісних показників значущості життєвих подій дозволила зафіксувати суб'єктивні переваги підлітків за категорією "особистісно-психологічний тип подій", що доводить актуалізацію у цьому віці тенденцій самопізнання, самоконструювання. Для юнаків більш значущими виявилися події, віднесені до типу "зміни соціального середовища", що вказує на трансляцію сенсожиттєвих установок, а саме, актуалізацію цілей, пов'язаних із виявом "я", життєвих домагань, здобуття певного статусу у соціумі.

За результатами дослідження значущими для старших підлітків є наступні види життєвих подій: міжособистісні стосунки (37% висловлювання), власне Я (31%), навчальна діяльність (19,3%), матеріальне становище (12,5%). Ці результати ще раз підтверджують той факт, що у період підліткового віку взаємодія з оточуючими, і перш за все з рівними партнерами, займає центральне місце у життєдіяльності і особистісному становленні. Свідомість підлітка налаштована на чітку фіксацію та аналіз проблем, що виникають у цій сфері. Поряд з цим високу актуальність мають події, що пов'язані із самореалізацією, особистісними самовиявами, презентаційними подіями, життєвими планами та сценаріями. Як показали результати дослідження, події шкільного життя, зумовлені навчальною діяльністю, займають лише п'яту частину висловлювань, що засвідчує зміщення акцентів у мотиваційно-ціннісній сфері у період підліткового віку з пізнавально-когнітивних на соціально-особистісні аспекти.

У ранньому юнацькому віці акценти дещо змінюються. Домінуюче місце у системі життєвих подій продовжують займати міжособистісні стосунки (39,6%). Для юнаків залишаються значимими як зміст, так і характер міжособистісної взаємодії з різними партнерами, інтенсивність та екстенсивність спілкування. Друге місце у висловлюваннях старшокласників посіли сюжети, пов'язані з навчальною діяльністю (30,7%). Ця

закономірність співпадає із загальною логікою формування особистості у цей віковий період. Старшокласники пов'язують свої життєві плани з досягненнями у навчальній діяльності, тому при описі життєвих подій вони частіше звертаються до характеристики навчальних ситуацій, ніж це спостерігалось у групі підлітків. У сюжетах простежується професійно обумовлена вибірковість у ставленні до навчальних предметів та в цілому до навчання. Зазначимо, що інші лінії життєвих подій виявилися менш значущими. Близько третини висловлювань були спрямовані на обговорення сімейного життя, шлюбних стосунків (15,5%). Життєві події, пов'язані з роботою, у загальному масиві висловлювань зайняли лише 14,2%. Невеликий обсяг висловлювань цього типу засвідчує, що ці лінії у свідомості досліджуваних не акцентовані.

Оцінка співвідношення хронологічних параметрів сенсожиттєвих орієнтацій дозволяє відмітити зростання у ранньому юнацькому віці індексів шкали "ціль (майбутнє)" на тлі зниження показників за шкалами "процес (теперешнє)", "результат (минуле)". Такий розподіл результатів вказує на активізацію механізмів конструювання життєвої перспективи, переосмислення актуальних життєвих подій і зниження оцінок життєвих досягнень.

Висновки. Таким чином, особливості життєвої перспективи на межі переходу від старшого підліткового до раннього юнацького віку проявляються у переосмисленні, розширенні сфери самореалізації (від мікро- до макросоціуму), актуалізації тих особистісних засобів досягнення життєвих цілей, які визначають характер соціальної самопрезентації людини. Зафіксована динаміка ціннісних орієнтацій ілюструє вікові закономірності процесу, оскільки відповідає логіці становлення особистості та самосвідомості у ці періоди. Афективним центром життєвої перспективи старших підлітків залишається вектор "Я-особистість", у той час, як у ранньому юнацькому віці актуалізується локус "Я у світі", тобто тенденції самореалізації починають домінувати над самопізнанням. Ранній юнацький вік є сенситивним періодом формування соціального компоненту життєвих перспектив.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абулханова К.А. Психология и сознание личности (Проблемы методологии, теории и исследования реальной личности): Избр. психол. труды. – М.: Моск. психол.-соц. ин-т, 1999. – 224 с.
2. Булах І.С. Психологія особистісного зростання підлітка. – К.:НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2003. – 340 с.
3. Выготский Л.С. Педология подростка // Собр.соч.: в 6-ти т. – Т.4. / Под ред. Д.Б.Эльконина. – М., 1984. - С. 5-234.
4. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб: Питер, 2000. - 512 с.
5. Кон И.С. Психология старшеклассника. – М.: Наука, 1982. - 387 с.
6. Сарджвеладзе Н.И. Личностная позиция и репрезентация жизненного пути у молодежи // Психология личности и образ жзни / Отв. ред.. Е.В.Шорохова. - М.: Наука, 1987. – С.786-787
7. Петровський А.В. Индивид и его потребность быть личностью // Психология личности: Хрестоматия. – Т 2. – Самара: Изд. Дом "БАХРАМ", 1999. – С457-466

Резюме. В статье рассматриваются вопросы динамики развития ценностно-мотивационной сферы личности в подростковом и юношеском возрасте. Освещены избирательные отношения учащихся к различным общечеловеческим ценностям инструментального и терминального характера.

Ключевые слова: жизненная перспектива, жизненные цели, жизненные события.

Summary. Some questions of dynamics of development of person's values -motivational sphere at teenage and youthful age are considered in the article. Pupils' selective attitudes to various universal values of tool and terminal character are covered.

Key words: vital prospect, vital purposes.

УДК: 159.9

О.Є. БЛИНОВА

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Резюме. Стаття прив'язана аналізу поняття «психологічне здоров'я», критеріїв його визначення та вивченню гендерних аспектів психологічного здоров'я.

Ключові слова: психологічне здоров'я, гендерний стереотип, гендерна роль.

Постановка проблеми. Забезпечення нормального розвитку особистості є однією з актуальних соціально-психологічних проблем сучасної психології, педагогіки, соціології, філософії [7; 8; 9]. У межах психологічної парадигми феномену людини ведеться полеміка про взаємозв'язок особистісного розвитку людини та показника його нормальної реалізації, що відображається поняттям «психологічне здоров'я» [2; 5; 6].

Метою дослідження є виявлення гендерних особливостей у ставленні до психологічного здоров'я.

З М І С Т

<i>Від редакції</i>	3
Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Життєві перспективи особистості в контексті психології життєтворчості.....	4
Петренко О.Б. Гендерні відмінності формування життєвих перспектив у старшокласників.....	6
Корнієнко О.В. Індивідуально-психологічні особливості психосоматичного здоров'я студентів-юнаків.....	10
Безкоровайна О.В. Особистісне самоствердження у контексті професійного вдосконалення і життєвих перспектив у ранньому юнацькому віці.....	15
Артемова О.І. Професійне становлення і розвиток креативної особистості майбутнього педагога.....	19
Безлюдна В.І., Осьмак Л.П. Динамічні аспекти життєвої перспективи особистості у період переходу від підліткового до раннього юнацького віку.....	22
Блинова О.Є. Гендерні аспекти психологічного здоров'я.....	25
Бордюк В.М., Бабак К. Ціннісно-смилова природа самовизначення старшокласника.....	28
Вакарєв Є.С. Психологические особенности гендерной интерпретации парфюмерных запахов.....	31
Воробйов А.М. Концептуальні основи формування соціально активної особистості майбутніх вчителів у розвиваючому виховному просторі педагогічного університету.....	36
Галецька І.І., Пендюр А.В. Психологічні чинники професійної ідентифікації студентської молоді.....	39
Главінська О.Д. Життєві цінності особистості.....	43
Демчук О.О. Соціально-психологічна компетентність особистості та її психологічні прояви.....	46
Дружиніна І.А. Феномен ідентичності та ідентифікації в руслі сучасних психологічних досліджень.....	48
Димченко Н.С. Розвиток особистості менеджера як психологічна проблема.....	52
Долгих А.А. Неусвідомлена релігійність особистості як психологічний феномен.....	55
Завгородня О.В. Питання ціннісного становлення художньо обдарованої особистості.....	58
Завгородня О.В., Курганська Л.О. До проблеми збереження психологічного здоров'я дитини.....	64
Ісасва Є.С. Вплив хвороби на становлення життєвих перспектив особистості.....	70
Івашкевич Е.З. Методологічні засади підготовки практичних психологів у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації.....	73
Камінська О.В. Психологічний аналіз феномену самоставлення в юнацькому середовищі.....	78
Кардаш Г.М. Моральне вдосконалення студентської молоді у контексті життєвих перспектив.....	83
Кашпур Ю.М. Наукова інтерпретація узагальнених гендерних та сексуальних стереотипів: їх вплив на розвиток фізичного образу „Я” підлітка.....	86
Кобильнік Л.М. Динаміка особливостей самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів.....	89
Ковалевич В.В. Психосоціальний розвиток особистості: формування життєвих перспектив у контексті естетичних цінностей.....	94
Корчакова Н.В. Самопрезентаційна складова монологічного виступу.....	97
Косарєва О.І. Вплив подружніх стосунків на особистісний розвиток дитини.....	100
Кириченко Н.А. Переживання буденності як елементарна форма життєтворчості особистості в юнацькому віці.....	103
Кравчук М.М. Формування особистісного цілепокладання, як елемента життєвої перспективи підлітків з девіантною поведінкою.....	109
Мазяр В.М. Особливості розвитку мислення школярів на уроках світової літератури.....	113
Марковець Г.В. Критерії транспективної діагностики особистісного зростання і соціальної спроможності сучасної людини у розумінні практичних психологів.....	116
Марковець Л.М. Динаміка моральних цінностей майбутніх психологів як показник їх особистісного зростання у процесі професійного становлення.....	120
Матейко-Калиний Н.М. Особливості емоційного реагування на життєві ситуації у дітей, які мешкають в зоні посиленого радіоекологічного контролю.....	127
Мешко Г.М., Мешко О.І. Формування компетентності здоров'я збереження майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.....	130
Михальчук Н.О. Культурологічно орієнтоване навчання студентів іноземної мови.....	133
Назарець Л.М. Пізнавальний інтерес як складова самосвідомості підлітків.....	138
Ніколайчук Г.І. Загальні моделі породження вислову у структурі мовленнєвої діяльності.....	141
Ніколайчук І.О. Проблема авторських новотворів у парадигмі породження та сприймання вислову.....	146
Оселедько О.О. Цілепокладання як чинник професійно-особистісного зростання майбутніх практичних психологів на етапі вузівської підготовки.....	151
Островська О.І. Професійний діагноз як складова багатоосового психологічного діагнозу при параноїдній шизофренії.....	154
Осьмак Л.П. Психологічні особливості життєвої перспективи вагітних жінок.....	157
Павелків В.Р. Теоретичний аналіз головних підходів до дослідження агресії та агресивної поведінки.....	161
Панасюк М.М. Шляхи пониження рівня навчального стресу в студентів.....	166
Пісоцький О.П. Тренінг базових когнітивних стилів майбутніх психологів як чинник їх професійного	

самовдосконалення.....	169
Поліщук Н.В., Панченко М.С., Панченко І.М., Мосісвич О.С. Загроза духовного зубожіння молоді.....	173
Попчук О.В. Професійна культура менеджера: проблеми та перспективи формування.....	176
Потапчук Т.В. Підготовка студентів до роботи з хоромим колективом.....	179
Прокоф'єва О.О. Вплив неконструктивних настанов на готовність до особистісного зростання майбутніх педагогів.....	182
Розова Т.М. Професійна спрямованість як умова розвитку комунікативних здібностей у майбутніх психологів.....	188
Романюк В.Л. Біоетичні аспекти онтогенезу особистості.....	193
Рудюк О.В. „Реконструкція” суб'єктивного психологічного простору безробітних методом багатомірного шкалювання.....	196
Рудь Г.В. Особливості емоційного забарвлення ментальних карт життя старшокласників та студентів.....	199
Савуляк В.О. Формування образу майбутньої професійної діяльності як детермінанта особистісного розвитку.....	206
Сеньовська Н.Л. Саморегуляція як засіб професійного всамодосконалення вчителя.....	209
Сеньчук О.В. Прояви психологічних труднощів студентів у процесі вивчення іноземної мови та шляхи їх подолання.....	212
Скляр П.П. Формування управлінської культури інженера як ймовірна складова трансформації його професійної підготовки.....	215
Смалько М.Ф. Поняття „норма” у розумінні музичної обдарованості.....	219
Співак В.І., Гаврилов О.В. Особливості консультування старших школярів з питань самовизначення, вибору професії та життєвих планів.....	222
Сторож О.В. Теоретичний аналіз життєвого шляху особистості за регулятивно-детерміністською концепцією.....	225
Сулжук А.Ф. Професійний особистісно-орієнтований підхід у підготовці конкурентоспроможного фахівця.....	229
Турецька Х.І. Аналіз підходів до розуміння ідентичності у психологічній науці.....	232
Уличний І.Л. Особливості реалізації профорієнтаційного проекту у навчально-виховному процесі школи.....	236
Ульяновська Л.П. Використання активних методів навчання у підготовці майбутніх хормейстерів.....	241
Фалько Н.М., Вовчак Н.А. Використання соціально-психологічного тренінгу у роботі практичного психолога з акцентуйованими підлітками.....	244
Хупавцева Н.О. Формування комунікативних умінь педагога.....	247
Чорнописка О.П. Динаміка ставлення чоловіків та жінок до дошлюбних та позашлюбних сексуальних стосунків у США, СРСР, Росії, Україні, Німеччині у другій половині 20 ст.....	251
Юрченко В.М., Волощук О.О. Професійний стрес як негативний фактор вдосконалення педагогічної діяльності.....	254
Юрченко В.М., Грищук М.М. Вікові кризи у дітей та підлітків у контексті формування їх до невротичних станів та життєвих перспектив.....	257
Ягьяєва С.В. Професійна само ідентифікація майбутніх психологів як форма вияву особистісного зростання.....	261
Яцюрик А.О. Розвиток суб'єктності особистості в процесі читання художньої літератури.....	264
Відомості про авторів.....	270

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Воробйов А.М.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Технічний редактор Кравчук В.Ю.

Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 02.04.2007 р. Підписано до друку 9.04.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,57. Замовлення № 25/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20